

เศรษฐกิจนอกกระบบ

รายงานพิเศษ

ผลกระทบของเศรษฐกิจนอกกระบบ

เรื่องในเล่ม

- ผลกระทบของเศรษฐกิจนอกกระบบ
ในบริบทสังคมไทย 1
- ลักษณะพิเศษ
สศช.สันติ บางอ้อ 2
- รถจักรยานยนต์รับจ้าง :
ความจำเป็นของสังคมเมือง 5
- เกาะติดการประชุมประจำปี 2547 6

เศรษฐกิจนอกกระบบและเศรษฐกิจในระบบ ต่างหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน เช่น เดียวกัน แต่เหตุที่ต้องแยกแยะเศรษฐกิจทั้งสองประเภทออกจากกันนั้น เนื่องมาจากการจัดระบบของภาครัฐ ซึ่งกำหนดให้มีการจดทะเบียน เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บภาษีและการควบคุมเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย ตลอดจนลดทอนผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคม ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทยซึ่งเศรษฐกิจนอกกระบบมีขนาดใหญ่ ย่อมจะส่งผลกระทบอันสำคัญต่อการสร้างงานสร้างรายได้ของประเทศไม่แพ้เศรษฐกิจในระบบ จดหมายข่าว “เศรษฐกิจนอกกระบบ” ฉบับนี้ จึงขอนำเสนอแนวคิดในเรื่องผลกระทบของเศรษฐกิจนอกกระบบในบริบทสังคมไทย เพื่อเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกกระบบของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ประเภทของเศรษฐกิจนอกกระบบ

นักเศรษฐศาสตร์ได้ขนานนามเศรษฐกิจนอกกระบบไว้มากมายหลายชื่อ ตามแต่จุดเน้นของผู้ใช้ สำหรับในบทความนี้ กำหนดให้เศรษฐกิจนอกกระบบหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังต่อไปนี้ (1) **กิจกรรมภาคครอบครัว (Care Economy)** ซึ่งมักเป็นงานที่ผู้หญิงเป็น

ในบริบทสังคมไทย (1)¹

ผู้ทำ และเป็นงานที่มีความสำคัญในการจรรโลงครอบครัว ซึ่งหากใช้ระบบโรงพยาบาล หรือจ้างคนทำงานจะทำให้ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจำนวนมาก อาทิ การทำงานบ้าน การเลี้ยงดูบุตร การดูแลคนชรา การดูแลคนเจ็บป่วยที่บ้าน เป็นต้น (2) **กิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดเล็กที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่หลุดรอดหรือไม่ได้นับรวมอยู่ในสถิติบัญชีรายได้ประชาชาติของทางการอย่างครบถ้วน** หรือยังไม่มีความหมายรองรับอย่างเป็นทางการเพื่อการเก็บภาษีหรือเพื่อความเป็นระเบียบ มักเป็นกิจกรรมที่มีขนาดเล็กเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และมีความไม่แน่นอนสูง ใช้เงินสดไม่ใช้ระบบธนาคาร อาทิ เศรษฐกิจที่ทำเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน เศรษฐกิจที่ใช้การแลกเปลี่ยนของโดยไม่ใช้เงินตรา (Barter System) ธุรกิจ ในครัวเรือน การทำอาชีพส่วนตัวในกิจกรรมที่ไม่ต้องจดทะเบียน การค้า หาบเร่ แผงลอย สินเชื่อนอกกระบบธนาคาร มอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น (3) **กิจกรรมปกติที่หลีกเลี่ยงภาษี**

ด้วยวิธีการต่างๆ (4) **การคอร์รัปชันทั้งภาครัฐและเอกชน** และ (5) **ธุรกิจผิดกฎหมาย** อาทิ การค้าของเถื่อน การค้าสัตว์และพืชสวนพันธุ์ การลักลอบตัดไม้ การค้ายาเสพติด การค้าประเวณีผิดกฎหมาย การพนันผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติด การลักลอบค้าสื่อลามก การทำธุรกิจผิดกฎหมายผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(อ่านต่อหน้า 4)

สันทิ บางอ้อ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ

หัวใจของการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบ

เศรษฐกิจนอกระบบเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องการการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีขนาดใหญ่ และมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น การวางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง จดหมายข่าวเศรษฐกิจนอกระบบฉบับนี้ จึงขอนำเสนอแนวคิดของ คุณสันทิ บางอ้อ รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเรื่องการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบเพื่อเป็นแนวทางในการกำกับดูแลเศรษฐกิจนอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เศรษฐกิจนอกระบบ : เรื่องใหญ่ที่รัฐต้องดูแล

รองเลขาธิการฯ กล่าวถึงความสำคัญของเศรษฐกิจนอกระบบว่า เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเศรษฐกิจนอกระบบมีขนาดใหญ่ มีสัดส่วนต่อ GDP สูง จึงสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งเศรษฐกิจนอกระบบยังเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย ผู้มีรายได้น้อย และผู้ใช้แรงงาน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่จะต้องดูแลระบบเศรษฐกิจและสังคมอยู่แล้ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปควบคุมดูแลเศรษฐกิจนอกระบบ เพื่อบริหารจัดการให้เกิดความเป็นธรรมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมมากขึ้น

“การที่รัฐเข้าไปดูแลเศรษฐกิจนอกระบบนั้น นอกจากเรื่องการดูแลให้เกิดความเป็นธรรมในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังควรใช้เรื่องนี้แก้ปัญหาที่สำคัญมากของประเทศคือ ปัญหาการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง เช่น การที่รัฐบาลได้ดำเนินการนำหวยใต้ดินขึ้นมาไว้บนดิน อย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น โดยรัฐสามารถจัดสรรรายได้ที่เคยตกอยู่ในมือของเจ้ามือหวยเพียงไม่กี่คน ให้กระจายไปสู่ผู้ที่ด้อยโอกาสจำนวนมากในสังคมได้”

หัวใจของการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบ

ด้วยความจำเป็นของรัฐในการเข้าไปดูแลเศรษฐกิจนอกระบบดังกล่าว ทำให้รัฐจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่แหลมคมและชัดเจนในการกำกับดูแลเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งรองเลขาธิการฯ ชี้ว่า หัวใจของการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบควรเริ่มต้นจากการพิจารณาเป้าประสงค์ของการดำเนินการ เช่น หากต้องการกำหนดยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน จะต้องพิจารณาว่า มีเป้าประสงค์เพื่ออะไร เช่น ลดความเสี่ยงของผู้ประกอบการธุรกิจหรือแรงงานในเศรษฐกิจนอกระบบ หรือเพื่อปรับปรุงการกระจายรายได้ หรือเพื่อคุ้มครองแรงงานที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ เป็นต้น จากนั้นจึงพิจารณาความเหมาะสมของเป้าประสงค์นั้น

“การพิจารณาความเหมาะสมของเป้าประสงค์จะต้องตั้งคำถามว่า การอยู่นอกระบบและรัฐควบคุมไม่ได้ กับการอยู่ในระบบเพื่อให้รัฐควบคุมได้อะไรจะได้ประโยชน์มากกว่ากัน ซึ่งอาจจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนด้วยว่า หากรัฐเข้าไปดูแลแล้วประชาชนจะได้อะไร ทั้งนี้ รัฐมีอำนาจที่จะเข้าไปดูแลได้ทุกอย่างอยู่แล้ว เพียงแต่ว่า รัฐจะเข้าไปดูแลอย่างไร และจะต้องพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์นั้นด้วย”

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของเป้าประสงค์แล้วจะต้องมีกระบวนการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า เป้าประสงค์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ หากถูกต้อง จึงจะวางแผนการดำเนินการต่อไป เช่น การดำเนินการเพื่อให้สภาพแรงงานเปลี่ยนจากที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง ให้ได้รับการคุ้มครอง และจากที่ไม่ได้รับการคุ้มครองอยู่แล้วแต่เพียงบางส่วน ให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น

“การที่รัฐจะเข้าไปดูแลจัดระบบให้กับเศรษฐกิจนอกระบบ จะต้องสอบถามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องก่อนด้วย หากในบางท้องถิ่นมีคนคัดค้านไม่ยากให้เกิดขึ้น ก็ไม่ควรทำให้เกิดขึ้น แต่หากในบางท้องถิ่นที่คนอยากให้มีขึ้นก็สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ จะต้องมีการตอบคำถามว่า ระหว่างการจัดระบบกับไม่มีการจัดระบบ ข้อดีข้อเสียเป็นอย่างไร ซึ่ง

คนในสังคมจะต้องเป็นผู้ตอบคำถามนี้ แต่หากคนในสังคมไม่สามารถตอบคำถามได้ คนที่มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการสังคมนั้นต้องเป็นผู้ตอบ”

การผลักดันยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

หลังจากที่ยุทธศาสตร์เป็นที่ยอมรับของทุกคนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการผลักดันยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการ โดยจะต้องกำหนดว่า อะไรเป็นพันธกิจที่รัฐจะต้องเข้าไปจัดการ เช่น ธุรกิจหลายประเภทที่มีกิจกรรมซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ควรดำเนินการให้ถูกกฎหมายด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การจดทะเบียน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องกำหนดวิธีการดำเนินการที่สำคัญภายใต้พันธกิจเหล่านี้ไว้ด้วย

“กิจกรรมของเศรษฐกิจนอก ระบบที่รัฐต้องเข้าไปดูแล เช่น ถ้าเป็นกิจกรรม ที่ผิดกฎหมาย รัฐก็ทำให้ถูกกฎหมาย ถ้าเป็นกิจกรรมที่รัฐไม่ได้เข้าไปดูแลทางตรง ก็ทำให้รัฐสามารถเข้าไปดูแลทางตรงได้ โดยในบางเรื่องอาจมอบหมายหน่วยงานที่เหมาะสมเป็นผู้ดูแลแทน เช่น ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเงินนอกระบบรัฐไม่สามารถรู้ได้ว่าคนเหล่านี้อยู่ที่ใดบ้างจึงควรมอบหมายให้องค์กรท้องถิ่นหรือชุมชนซึ่งรู้ข้อมูลในเรื่องนี้ดีเป็นผู้ดูแลแทน เป็นต้น”

บ่อนคาสิโน : ตัวอย่างของการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบ

รองเลขาธิการฯ ยกตัวอย่างการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบในเรื่องการเปิดบ่อนคาสิโน ซึ่งการที่รัฐจะยื่นมือเข้าไปดูแลในเรื่องนี้มีจุดอ่อนในด้านที่ว่า เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของเป้าประสงค์แล้วยังมีคนไม่เห็นด้วยหากพิจารณาในแง่ของศีลธรรม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการพนันเป็นเสมือนความต้องการอย่างหนึ่งของผู้คนไปแล้ว ประเทศส่วนใหญ่ในโลก ทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา เช่นออสเตรเลีย เชมร เป็นต้น ก็มีการเปิดบ่อนการพนันทั้งสิ้น และขณะนี้ รัฐบาลก็ได้เปิดให้มีการเล่นพนันหรือเสี่ยงโชคในหลายรูปแบบอยู่แล้ว

เช่น การแข่งม้า การขายล็อตเตอรี่ เป็นต้น สำหรับบ่อนคาสิโน เมื่อไม่มีการเปิดให้บริการในประเทศ คนไทยที่ต้องการบริการประเภทนี้ก็มักไปเข้าบ่อนที่เปิดบริเวณชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศออกไปเป็นจำนวนมาก แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วหรือจะเกิดขึ้นควบคู่กันไปด้วย

เมื่อพิจารณาด้านจุดแข็งของการเปิดบ่อนคาสิโนในประเทศ จะทำให้เกิดการจ้างงาน การลงทุน ลดการฉ้อฉลและการใช้อิทธิพล ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม รัฐมีรายได้สำหรับนำไปกระจายให้เกิดความเท่าเทียมมากขึ้นทั้งยังทำให้รัฐมีข้อมูลในเรื่อง

เศรษฐกิจนอกระบบเหล่านี้มากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ประชาชนบางส่วนอาจยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะสามารถตัดสินใจในเรื่องการพนันหรืออบายมุขได้อย่างถูกต้อง รัฐบาลจึงควรยื่นมือเข้ามากำกับดูแลเพื่อให้ผู้มีวุฒิภาวะที่เหมาะสมเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าไปเล่นพนันได้ โดยจะต้องแสดงหลักฐานว่ามีวุฒิภาวะเพียงพอด้วย เช่น มีรายได้เพียงพอ มีการเสียภาษีถูกต้อง มีอาชีพที่มั่นคง เป็นต้น โดยอาจแยกผู้ที่มีวุฒิภาวะเหล่านี้ให้เห็นอย่างชัดเจน อาทิ แยกด้วยสีพาสปอร์ต เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้คนที่เล่นพนันเพื่อความบันเทิงอย่างแท้จริงสามารถเข้าไปเล่นได้ ขณะเดียวกันก็กีดกันไม่ให้ผู้ที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอเข้าไปเล่น เพื่อไม่ให้ถูกรบกวนด้วยอบายมุขและในความเป็นจริง ก็มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าไปเสี่ยงโชคโดยการซื้อหวยใต้ดิน ล็อตเตอรี่ หรือเข้าไปในสนามม้าโดยไม่มี การแยกแยะความเหมาะสมอยู่แล้ว

“เราต้องยอมรับความจริงว่า การพนันหรือการเสี่ยงโชคนับเป็นความต้องการโดยธรรมชาติของคนมาเป็นเวลานานแล้ว หากมองในแง่สังคมไทย เราก็มองดีที่ กัดปลา ชนวัว แข่งม้า เล่นไฟมาตั้งแต่ในอดีต จนดูเหมือนกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของผู้คนไปแล้ว อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้มีความขัดแย้งทางวัตถุประสงค์ในด้านศีลธรรมกับด้านธรรมชาติของผู้คน ซึ่งบางคนอาจถูกรบกวนด้วยการพนัน ในขณะที่บางคนอาจต้องการเล่นพนันเพียงเล็กน้อยเพื่อความบันเทิง การพักผ่อน และรู้จักยับยั้งชั่งใจในการเล่น ดังนั้น รัฐจึงควรจัดให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการโดยธรรมชาติของคน โดยจัดการให้สามารถควบคุมดูแลผู้ที่เข้าไปเล่นได้ ซึ่งหากมีคนมาใช้บริการน้อยลง ก็เป็นเรื่องแสดงว่า คนในประเทศมีวุฒิภาวะดีขึ้น รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่เกเรอกลัวกับอบายมุข ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีเช่นกัน”

สศช. มุ่งกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบ

รองเลขาธิการฯ กล่าวในตอนท้ายว่า ในฐานะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการในด้านยุทธศาสตร์ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบจะเป็นพันธกิจหนึ่งของ สศช. เพื่อนำเสนอให้สังคมรับทราบ ว่า หากต้องการควบคุมดูแลเศรษฐกิจนอกระบบให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการรัฐจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการในเรื่องเศรษฐกิจนอกระบบอย่างไรบ้าง “ในขณะนี้ สศช. ได้เริ่มดำเนินการให้มีการรับฟังผู้ทรงคุณวุฒิและเชิญผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งมีการระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก สศช. เพื่อสร้างความชัดเจนในเรื่องกรอบยุทธศาสตร์ ทั้งเป้าประสงค์ พันธกิจที่รัฐบาลต้องเข้าไปดูแล และข้อเสนอยุทธศาสตร์ ซึ่งคาดว่าจะได้ยุทธศาสตร์ที่มีความชัดเจน เพื่อนำเสนอในการประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. ต่อไป”

สาเหตุของการคงอยู่และการขยายตัวของเศรษฐกิจนอกระบบ

เศรษฐกิจนอกระบบประเภทต่างๆ ยังคงมีอยู่ในประเทศทั่วโลกไม่มากนักน้อย ไม่ว่าจะ เป็นในประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. กิจกรรมภาคครอบครัว จะยังคงอยู่ต่อไป ตราบใดที่ค่านิยมผู้ชายเป็นใหญ่ของเศรษฐกิจ ในระบบยังคงเป็นกระแสใน ประเทศที่ผู้หญิง ชายมีความเท่าเทียมกันสูงทั้งในบ้านและนอก บ้าน กิจกรรมภาคครอบครัวที่ทำโดยผู้หญิงจะ เป็นการแบ่งปันระหว่างหญิงชาย และมีแนวโน้มที่จะต้องถูกทดแทนโดยระบบเอกชนหรือระบบสวัสดิการที่รัฐเข้ามาช่วยจัดการ

2. ธุรกิจขนาดเล็ก อาทิ หาบเร่ แผงลอย การ ลักลอบทำกิจการที่เป็นกิจกรรมปกติซึ่งสังคม ยอมรับ โดยไม่จดทะเบียนกับทางการเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในประเทศ กำลังพัฒนา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรัฐบาลของ ประเทศเหล่านี้ไม่ได้ให้ความสนใจในการจัด ระเบียบกับกิจกรรมดังกล่าว แต่อีกส่วนหนึ่ง เป็นเพราะค่าใช้จ่ายตามกฎระเบียบหรือค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการทำธุรกรรมสูงเกินไปหรือยุ่ง ยากในการดำเนินการ สำหรับในประเทศที่ พัฒนาแล้ว เมื่อเกิดปัญหาการว่างงาน ผู้คนจะ ดิ้นรนหารายได้ด้วยการทำกิจกรรมนอกระบบ เช่น ขายบริการ เรขายของ ให้บริการชั่วคราวเป็นต้น หรือแม้ในช่วงเศรษฐกิจดี ก็อาจมีคน รุนเเยาว์หารายได้พิเศษด้วยการทำธุรกิจขนาดเล็ก เช่น การขายของที่ตัวเองแบกะดิน เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีแรงงานอพยพที่ไม่สามารถ หางานทำในระบบได้ จึงจำเป็นต้องทำงานใน ภาคเศรษฐกิจนอกระบบอีกด้วย

3. กิจกรรมหลีกเลี่ยงภาษี จะมีจำนวนมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัด ระบบผู้เสียภาษี และสมรรถภาพในการจัดเก็บ ภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างไรก็ตาม แม้ระบบการจัดเก็บภาษีจะดี แต่หากเป็น กิจกรรมที่สามารถหลีกเลี่ยงภาษีได้ง่าย ก็อาจ ทำให้ไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มที่ แม้ ในประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ บริษัทยาลินซึ่ง ทำธุรกิจการพนันโต๊ะเกมส์ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้ ในประเทศพัฒนาแล้วที่มีกฎ เกณฑ์เรื่องการจ้างงาน การประกันภัยผู้ทำงาน การจัดเก็บภาษีที่ละเอียดถี่ถ้วนเคร่งครัด ปัจจัย เหล่านี้เป็นแรงหนุนให้ผู้คนหลีกเลี่ยงภาษี หลีก เลี่ยงกฎเกณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีการจ้าง

แรงงานอพยพราคาถูกเพื่อให้ทำของหรือให้ บริการแบบลักลอบต่างๆ เช่น งานบ้าน งานซ่อม สร้างบ้าน งานเลี้ยงเด็ก เป็นต้น

4. การคอร์รัปชัน มีความเกี่ยวข้องกับระบบ การเมือง ภาวะเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของ สถาบันต่อต้านการคอร์รัปชัน และประสิทธิภาพ ของขบวนการต่อต้านคอร์รัปชันภาคประชาชน ในช่วงที่เศรษฐกิจเจริญเติบโตเร็ว การคอร์รัปชัน จะเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีผู้ประกอบการเกิดใหม่ มากขึ้น ในขณะที่หากระบบกฎหมายและการ ปกป้องทรัพย์สินส่วนบุคคลไม่ชัดเจน หรือนัก ธุรกิจที่ต้องประสพกับกรอบกฎหมายกติกาแบบ เดิมซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนและการสะสม ทุน จะทำให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้นในการจ่ายค่า ลินบนเพื่อให้เจ้าหน้าที่และนักการเมืองอำนวยความสะดวกในการก่อตั้งธุรกิจ หรือการเข้าถึง เงินอุดหนุนภาครัฐ หรือความร่วมมือให้ได้การ ผูกขาดกิจการ หรือการได้รับสัมปทานโครงการ ต่างๆ จากภาครัฐ

5. ธุรกิจผิดกฎหมาย การขยายตัวของธุรกิจ ประเภทนี้มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทาง เศรษฐกิจและการเมืองเช่นเดียวกับการคอร์รัปชัน โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการขยายตัวของธุรกิจผิด กฎหมายได้แก่ การบริหารจัดการและการ บังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ช่องว่าง ระหว่างอุปสงค์หรือความต้องการซื้อและ อุปทานหรือความต้องการขายของธุรกิจผิด กฎหมาย กล่าวคือ ความพยายามในการ ควบคุมกิจกรรมบางประเภท อาทิ การผลิตสุรา ยาเสพติด การค้าประเวณี การพนันต่างๆ เป็นต้น โดยกำหนดให้เป็นกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และใช้นโยบายปราบปรามกิจกรรมเหล่านั้น นับ เป็นการจำกัดอุปทานเมื่อไม่สามารถลดอุปสงค์ ลงได้จึงส่งผลให้อุปสงค์มีจำนวนมากกว่าอุปทาน และทำให้ราคาของกิจกรรมผิดกฎหมายตลอด จนอัตรากำไรของกิจกรรมเหล่านั้นสูงขึ้นมาก จึงมีแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามาแสวงหา กำไรโดยการจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่และ นักการเมือง ทำให้เกิดเป็นวงจรคอร์รัปชันและ การค้าสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมายไม่มีที่ ล้นสุด

ผลกระทบของเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่พิ ดกฎหมายในบริบทสังคมไทย

เศรษฐกิจนอกระบบภาคครอบครัวมี ความสำคัญและส่งผลในทางบวกต่อเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งหากผู้หนึ่งต้องรับภาระในด้านนี้

มากขึ้นโดยสามีไม่ช่วยแบ่งเบาหรือรัฐและ สังคมไม่เข้ามาช่วยแบกรับภาระหรือช่วยจัด บริการให้ ณ ระดับต้นทุนที่ครอบครัวสามารถ รับผิดชอบได้ การจรรโลงครอบครัวจะลดลง ซึ่งอาจ ส่งผลกระทบทางลบมากมาย อาทิ พัฒนาการ ของเด็กและคนรุ่นเยาว์ลดลง การขาดความ อบอุ่นในครอบครัว ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปถึง ปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาคนชรา ไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร เป็นต้น เศรษฐกิจนอกระบบซึ่งเป็นกิจกรรมขนาดเล็กที่ ถูกกฎหมาย เช่น ธุรกิจขนาดเล็ก หาบเร่ แผงลอย ธุรกิจไนคร์วเรือน การเกษตรรายเล็ก ที่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ล้วนแล้วแต่ มีบทบาทสำคัญ เป็นแหล่งจ้างงานและสร้าง รายได้ให้กับคนระดับล่างของสังคมที่ขาดการ ศึกษา มีทักษะน้อย มีทุนน้อย กิจกรรมเหล่านี้ เคยถูกมองว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีผลิตภาพต่ำและ ควรปรับธุรกิจเหล่านี้ให้เป็นเศรษฐกิจในระบบ ที่มีผลิตภาพสูง หรือควรดูดกลืนเข้าไปใน เศรษฐกิจในระบบ เช่น ระบบการผลิตแบบ โรงงาน หรือการทำไร่ขนาดใหญ่โดยใช้ลูกจ้าง อย่างไรก็ตาม ในประเทศกำลังพัฒนาเช่น ประเทศไทย เศรษฐกิจนอกระบบประเภทนี้ เป็นวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในชนบทและคน ระดับล่างในเมือง และเป็นช่องทางการก่อร่าง สร้างตัวของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ กฎ ระเบียบที่เคร่งครัดในการป้องกันเศรษฐกิจ ประเภทนี้อาจนำไปสู่การต่อต้านที่รุนแรงจาก ประชาชนในภาคเศรษฐกิจดังกล่าว หรือทำให้ ประชาชนหันไปทำกิจกรรมผิดกฎหมายเพื่อ เป็นทางออกในการแก้ปัญหาการทำมาหากินให้ กับตนเองและครอบครัวได้

ติดตามผลกระทบและการควบคุมธุรกิจผิด กฎหมายได้ในฉบับหน้า

รถจักรยานยนต์รับจ้าง : ความจำเป็นของสังคมเมือง

“การขยายตัวของประชากรและที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนยานพาหนะ ที่ก่อให้เกิดการจราจรติดขัดและความเร่งรีบในการเดินทาง ในขณะที่การให้บริการขนส่งสาธารณะยังขาดแคลนและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนในเมืองจำเป็นต้องอาศัยรถจักรยานยนต์รับจ้างในการเดินทางอีกทางเลือกหนึ่ง จึงส่งผลให้มีรถจักรยานยนต์รับจ้างเพิ่มขึ้นกว่าแสนคัน หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 7 เท่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (2537-2546)”

ความนิยมต่อการใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง

ผลจากการที่ความเจริญของกรุงเทพมหานครขยายตัวไปยังพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณชานเมือง อาทิ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และนครปฐม ส่งผลต่อการขยายตัวของที่อยู่อาศัยในรูปของหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่ดังกล่าวด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีการวางผังเมืองที่ดี ประชาชนจึงอาศัยอยู่ตามซอยต่างๆ ที่รถประจำทางเข้าไม่ถึง โดยได้หันมานิยมใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างมากยิ่งขึ้น ประกอบกับปัญหาการจราจรติดขัดในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนมีความต้องการพาหนะที่เดินทางได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาได้มากที่สุด รถจักรยานยนต์รับจ้างจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ประชาชนจะใช้บริการเพื่อไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างทันเวลา ทำให้เกิดวินมอเตอร์ไซด์ตามหมู่บ้าน ตรอก ซอยต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากจำนวนวินรถฯ 1,570 วิน รวม 16,000 คัน ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 4,440 วิน รวม 108,506 คัน ในปี 2546 หรือจำนวนวินรถฯเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัว และปริมาณรถจักรยานยนต์รับจ้างเพิ่มขึ้น 6.78 เท่า ในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมา

กลุ่มผู้ทำงานในภาคเอกชนนิยมใช้รถจักรยานยนต์รับจ้างมากที่สุด

สำหรับประชาชนที่นิยมใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างในปัจจุบันนั้น จากการสำรวจ **โครงการศึกษาการจัดระเบียบรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตกรุงเทพมหานคร** ของสำนักงานการจราจรและขนส่ง กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 59.2 เป็นเพศหญิงและทำงานในบริษัทเอกชนมากที่สุดร้อยละ 38.0 รองลงมา เป็นนักเรียน นักศึกษา และ เป็นผู้ประกอบธุรกิจ/ค้าขายส่วนตัว ตามลำดับ โดยเหตุผลของการใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว ร้อยละ 73.6 รองลงมาเป็นการเดินทางเข้า-ออก หมู่บ้าน ต้องเข้าซอยลึก และ ใช้เงินเวลาถูกเงิน คุ้มค่าที่สุด ซึ่งผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างร้อยละ 92.4 ใช้บริการเป็นประจำวันละ 1-2 ครั้ง โดยร้อยละ 59.2 ใช้จ่ายค่าโดยสารวันละ 10-50 บาท และร้อยละ 34.8 เคยพบกับปัญหาการใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งปัญหาที่พบมาก 3 อันดับแรกคือ ปัญหาการขับรวดเร็วขาดความระมัดระวัง การขับรวดเร็ว และมารยาทในการให้บริการไม่สุภาพ ตามลำดับข้อดีและข้อเสียของรถจักรยานยนต์รับจ้าง

การให้บริการของรถจักรยานยนต์รับจ้างมีทั้งข้อดีและข้อเสียต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยข้อดีคือรถจักรยานยนต์รับจ้างสามารถตอบสนองต่อความต้องการเดินทางของประชาชนได้มากกว่าการเดินทางรูปแบบอื่นๆ และอาชีพนี้ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่มีอยู่มากมายในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนข้อเสียหรือผลกระทบต่องานสังคมที่สำคัญคือ ปัญหาผู้มีอิทธิพลควบคุมวินรถฯ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้มากมายโดยไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ให้แก่รัฐ ปัญหาการทำผิดกฎจราจร ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ การจราจรติดขัด การสร้างความรำคาญแก่ผู้ขับขี่ยานพาหนะประเภทอื่นอยู่เป็นประจำ และการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมแก่ผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ **วิวัฒน์ เวทยาวงศ์** ได้ประมวลถึงข้อดีและข้อเสียของการมีรถจักรยานยนต์รับจ้าง ดังนี้

ข้อดี ได้แก่ มีความรวดเร็วในการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในการเดินทางโดยประหยัดเวลามากที่สุด มีความคล่องตัวในการเดินทางแม้ว่าจะมีการจราจรที่ติดขัดสามารถให้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ในช่วงกลางคืนหรือในพื้นที่อันตราย เช่น กรณีที่ซอยลึก ที่เปลี่ยว เป็นต้น เป็นการสร้างงานให้กับประชาชนทั้งที่ประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม อัตราค่าโดยสารค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรถโดยสารประเภทอื่นๆ และช่วยสอดส่องและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ

ข้อเสีย ได้แก่ เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อขับด้วยความเร็วสูง การดัดแปลงหรือต่อเติมรถจักรยานยนต์ส่งผลให้เกิดการรบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนรอบข้าง ก่อให้เกิดการกีดขวางทางสัญจรของผู้ใช้รถใช้ถนน มีผลกระทบต่อรายได้ของรถโดยสารประจำทางที่ได้รับอนุญาตถูกต้อง มีการแก่งแย่งผลประโยชน์ในกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มผู้จัดตั้งวินรถฯ กลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ฯลฯ ผู้ให้บริการถูกผู้โดยสารที่เป็นมิฉฉาชีพทำร้ายเพื่อแย่งชิงทรัพย์สิน ทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากการเรียกเก็บภาษี ผู้ให้บริการบางคนได้ใช้โอกาสในการก่ออาชญากรรมในหลายรูปแบบ เช่น ปล้น จี้ ช่มชืน เป็นต้น และเป็นหนทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในบางท้องที่แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ

ผลจากการเติบโตและปัญหาผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากรถจักรยานยนต์รับจ้าง ดังกล่าวข้างต้น ภาครัฐได้มีมาตรการทางกฎหมาย และมาตรการการจัดระเบียบรถจักรยานยนต์รับจ้างตามนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งรายละเอียดของมาตรการและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการจัดระเบียบรถจักรยานยนต์รับจ้างจะนำเสนอในจดหมายข่าวฉบับต่อไป

การติดตามประเมินผลครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ระดับภาค

**“สศช. เตรียมประมวลผลการ
สัมมนาเรื่องการติดตามประเมินผลครึ่งแผน
พัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ระดับภาค เพื่อรายงาน
คณะรัฐมนตรีในเดือนพฤษภาคม 2547”**

นายสันติ บางอ้อ รองเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เปิดเผยว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดการสัมมนาเรื่อง **“การติดตามประเมินผลครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ระดับภาค”** ขึ้น รวม 4 ภาคในช่วงระหว่างวันที่ 11 มีนาคม - 8 เมษายน 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานสถานการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับภาค ในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ให้คนในพื้นที่ได้รับทราบ รวมทั้งติดตามตรวจสอบแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด ว่าสามารถสนองตอบความอยู่ดีมีสุขของคนในภาคได้มากน้อยเพียงใด โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เครือข่ายองค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และสื่อมวลชน รวมทั้งสิ้นประมาณภาคละ 200 คน

ทั้งนี้ผลการสัมมนาในแต่ละภาคที่ผ่านมา สรุปได้ดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยควรให้ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจของภาคและการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะ Win-Win Solution ให้มีการพัฒนาคุณภาพคน ที่เน้นการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และมุ่งพัฒนาคนให้มีคุณธรรมมากขึ้น ในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในภาค ควรส่งเสริมการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ โดยเร่งรัดการเพิ่มพื้นที่ป่าและความอุดมสมบูรณ์ของป่าธรรมชาติเพื่อ

รักษาความสมดุลของระบบนิเวศ **ภาคกลาง** ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญกับการเป็นฐานเศรษฐกิจแนวหน้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต้องคำนึงถึงศักยภาพและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ มีการพัฒนาพลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้น เพื่อลดการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ ส่วนการยกระดับฐานการผลิตอาหารของภาคกลางไปสู่การเป็นครัวของโลก ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรชีวภาพผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ภาคด้วย สำหรับการยกระดับธุรกิจการท่องเที่ยวและขยายฐานความร่วมมือเศรษฐกิจชายแดน ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบรวมกลุ่ม (Cluster) และการลงทุนในแต่ละจังหวัดไม่ควรเลียนแบบซึ่งกันและกัน สำหรับด้านสังคม ควรพัฒนาศักยภาพคนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งพัฒนากำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางสังคมทั้งทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ในการเสริมสมรรถนะทางเศรษฐกิจได้ ส่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติด้วย

ภาคเหนือ ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญกับการขยายฐานเศรษฐกิจของภาคเหนือ โดยอาศัยประโยชน์จากศักยภาพในการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการนำปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อให้คนพึ่งตนเองได้ สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เป็นสิ่งดี ๆ ภายในสังคม ขณะเดียวกันมีการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว โดยบูรณาการการพัฒนาสถาบันครอบครัวร่วมกับสถาบันศาสนา ที่ให้พระสงฆ์และผู้สูงอายุเป็นผู้นำในการพัฒนารวมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่อย่างเต็มที่และต้องมีทิศทางที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีแนวทางการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ภาคใต้ ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญกับการเปิดประตูเศรษฐกิจของภาคใต้สู่นานาชาติ โดยใช้ประโยชน์จากโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดยุทธศาสตร์การปลูกยางพาราและสินค้าเกษตรอื่นๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า (FTA) ขณะเดียวกันควรวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ด้วยการกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ส่วนการพัฒนาคุณภาพคน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนทุกมิติ ทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม เพื่อสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างระมัดระวัง และพึ่งตนเองได้

รองเลขาธิการฯ กล่าวในตอนท้ายว่า สศช. จะได้ประมวลและสังเคราะห์ผลการสัมมนาการติดตามประเมินผลครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ทั้ง 4 ภาคดังกล่าวเพื่อรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีในเดือนพฤษภาคม 2547 และจะรายงานต่อสาธารณชนในการประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. ซึ่งจะจัดขึ้นประมาณเดือนมิถุนายน 2547 ต่อไป

